

HÅKAN NESSER

CAFÉ
INTRIGO

TAMMI

HÅKAN NESSER

CAFÉ INTRIGO

SUOMENTANUT ALEKSI MILONOFF

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI - HELSINKI

Sitaatit William Shakespearen *Kuningas Learista* suomentanut Matti Rossi, WSOY, 2005.

Suomentaja kiittää Taiteen edistämiskeskusta saamastaan tuesta.

RUOTSINKIELINEN ALKUTEOS *Intrigo* ILMESTYI RUOTSISSA 2017.

COPYRIGHT © HÅKAN NESSER, 2017

FIRST PUBLISHED BY ALBERT BONNIERS FÖRLAG, STOCKHOLM, SWEDEN

PUBLISHED IN THE FINNISH LANGUAGE BY ARRANGEMENT WITH BONNIER

RIGHTS, STOCKHOLM, SWEDEN

SUOMENKIELINEN LAITOS © KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI 2019

ISBN 978-952-04-0343-0

PAINETTU EU:SSA.

Sisällys

7	Esipuhe
9	Tom
133	Rein
323	Rakas Agnes
447	Samarian käärmeen kukka
534	Kaikki tiedot tapauksesta

Esipuhe

Café Intrigo on kahvila Keymerstraatilla Maardamin keskustassa.

Se on myös yhteisnimike kolmelle Daniel Alfredsonin ohjaamalle elokuvalle, jotka on kuvattu vuonna 2017 ja joiden kansainväliset ensi-illat ovat 2018–2019: *Death of an Author*, *Samaria* ja *Dear Agnes*. Elokuvat perustuvat käsillä olevan kirjan neljään viimeiseen kertomukseen, jotka on julkaistu aiemmin teoksissa *Barins triangel*, *Från doktor Klimkes horisont* ja *Kära Agnes*. Kirjan aloittava pienoisoromaani *Tom* on kirjoitettu vastikään ja ilmestyy tässä nyt ensimmäisen kerran.

Kirja on kirja ja elokuva on elokuva. Usein tarinoihin on tehtävä muutoksia ja niille on löydettävä uusia ilmaisumuotoja, kun ne siirretään välineestä toiseen. Ne voivat jopa saada täysin uuden loppuratkaisun. *Café Intrigon* kohdalla kaikki erot kirjan ja elokuvan välillä ovat sekä välttämättömiä että mitä suurimmassa määrin tarkoituksellisia.

Mutta yhtäläisyys, itse kertomusten ydin, se mistä niissä on syvemässä mielessä kyse, on tietenkin säilytetty huolellisesti.

Tukholmassa marraskuussa 2017
Håkan Nesser

Tom

I

Maardam 1995

Puhelu tuli vähän yli puoli neljä keskiviikon ja torstain välisenä yönä. Numero oli tuntematon, ilmeisesti ulkomaalainen, eikä Judith olisi tavallisesti vastannut.

Ei tietenkään, mutta hänet oli juuri revitty unesta, ja vaikka oli pilkkopimeää niin huoneessa kuin ikkunan ulkopuolella, jossa ison saksanpähkinäpuun oksa viuhkoi tuttavallisesti lasia vasten, hän tunsii olevansa täysin hereillä. Ehkä juuri pimeys jonkinlaisessa salaperäisessä yhteistyössä äkillisesti katkenneen unen kanssa – jonka sisältöä hän ei kuitenkaan muistanut silloin eikä myöhemminkään – sai hänet nostamaan kuulokkeen ja antamaan puhelulle periksi.

”Haloo?”

”Judith Bendler?”

”Puhelimessa.”

”Tom tässä.”

Sitten hiljaisuus. Lukuun ottamatta häiriötä linjalla. Heikkoa sykähtelevää rahinaa jota hädin tuskin kuuli, kuin kiviseen rantaan murtuvia voipuneita aaltoja. Myöhemmin, laskettuaan luurin, Judith näki mielessään juuri tämän kuvan. Kaukaa matkanneet aallot pääsivät vihdoin lepoon hiljaisena valkoisena vaahtona kivisen merenpoukaman suojassa.

Outoa, eivät kuvat häntä yleensä kiusanneet. Ei hän yleensä hairahtunut tällaisiin halpoihin vertauksiin tai mitä nyt olivatkin. Hän ei ollut uskovainen eikä pitänyt runoudesta.

”Tom?” hän kysyi lopulta. ”Kuka Tom?”

”Tunnetko montakin?”

Judith mietti. Ei hän tuntenut, oli vain yksi Tom.

Oli ollut.

”Ajattelin, että voitaisiin tavata. Viime kerrasta on jo aikaa.”

”Niin...”

Judith tunsu puistatuksen käyvän lävitseen, ehkä hän menetti tajuntansakin hetkeksi. Jos hän olisi seissyt, hän olisi saattanut pyörtyä ja lysähtää lattialle.

Mutta onneksi hän ei seissyt; hän makasi pimeydessä omalla puolellaan suurta parisänkyä, ja lyhyen kohtaamisen mentyä ohi hän hamusi automaattisesti kädellään Robertia. Meni vielä hetki ennen kuin hän muisti Robertin olevan Lontoossa. Robert oli lähtenyt maanantaina ja palaisi perjantai-iltana tai viimeistään lauantaina iltapäivällä. Kyse oli elokuvaprojektista, Robert oli tainnut mainita muutaman tunnetun näyttelijän nimenkin, mutta Judith oli unohtanut. Robert oli jopa kysynyt, haluaisiko hän tulla mukaan, mutta hän oli kieltäytynyt. Lontoo ei ollut hänen lempikaupunkejaan.

”Haloo?”

Judith torjui äkillisen halun lopettaa puhelu.

”Niin?”

”No, mitäs sanot?”

”Mistä?”

”Tapaamisesta.”

”En... en oikein ymmärrä.”

Judith kuuli, miten mies joi jotain.

”Hei. Mieti asiaa, ja palataan muutaman päivän päästä.”

”En kyllä usko, että...”

Kuului naksahdus ja puhelu katkesi. Judith laski luurin

ja makasi sängyssä liikkumatta. Risti kädet rinnalle. Sulki silmät ja avasi ne uudestaan; hän yritti saada kiinni jostain. Pimeys tuntui vieläkin tuottavan niitä hitaita maininkeja, ja hän ajatteli että ne varmaan tarkoittivat jotain, yrittivät kertoa hänelle jotain, ja niiden merkitys liittyi etäisyyteen. Häviävän suureen ajalliseen ja tilalliseen etäisyyteen, ja syvällä tuossa kaukaisessa mutta samalla hyvin läheisessä usvassa leijui yhä myös miehen ääni. Hieman käheä ja hieman... niin, millainen? Ironinen? Itsevarma?

Tom?

Mieti asiaa?

Judith laski päässään, että viime tapaamisesta oli kaksikymmentäkaksi vuotta.

Tarkkaan ottaen kaksikymmentäkaksi vuotta ja kaksi kuukautta.

Terapeutin nimi oli Maria Rosenberg. Hänellä oli vastaanotto erään Keymerstraatin vanhan pommerinkivitalon kolmannessa kerroksessa, ja Judith Bendler oli ollut hänen asiakkaansa lähes vuosikymmenen. Istunnot eivät olleet mitenkään intensiivisiä ja pakahduttavia; he tapasivat kerran tai kahdesti kuussa, yleensä torstaina aamupäivällä kun Judithilla oli muutenkin asiaa Maardamin keskustaan. Tapaamisen jälkeen Judith söi mielellään lounasta ystävättärensä kanssa, teki vähän ostoksia ja kävi ehkä jossain galleriassa Deijkstra-kortteleissa. Tai Krantzen antikvariaatissa Kupinskinkujalla, jos se sattui olemaan auki. Junamatka Holtenaarista kesti runsaan puoli tuntia, ja Judith huomasi, että hänen oli vuosi vuodelta yhä vaikeampi lähteä joenvarren kauniista talostaan ja vielä kauniimmasta puutarhastaan. Miksi poistua paratiisista, kun oli valmiiksi sen keskellä?

Kenties jälleennäkemisen ilosta, niin Robert oli ehdottanut kun Judith oli ottanut asian puheeksi, ja olihan siinä järkeä. Robert osui usein oikeaan monissa eri yhteyksissä, siitä Judith saattoi antaa hänelle kiitosta.

Ehkä Maria Rosenbergin jälleennäkemisessä oli tosiaan hiljaista iloa. Jokaisella kerralla. Vaikka maailma tuhoutui ja ihmissuku soti, poltti kaupunkeja ja tappoi lapsiaan, Maria Rosenberg istui aina omassa laiskanlinnassaan. Huoneessa, jossa oli raskaat verhot ja paksu verenkuvioinen matto Samarkandista.

Ja kuunteli. Maria oli ollut vanha jo silloin, kun Judith oli tavannut hänet ensimmäisen kerran jokunen viikko Robertin skandaalin jälkeen, ja hän oli edelleen yhtä vanha. Hänellä oli tapana selittää muuttumattomuuttaan niin, että hänen elämänsä oli saavuttanut pisteen jonka jälkeen vuodet ja aika eivät enää pureet häneen. Jonain päivänä hän luultavasti kuolisi, mutta ennen viimeistä matkaansa, oli siihen sitten muutama kuukausi tai muutama vuosi, hänellä ei ollut aikomustakaan vanhentua. No, ehkä hän vähän viisastuisi ja jalostuisi, sellaista oli vaikea vastustaa.

Mutta keskustelut siinä hämärässä, hiljaisessa huoneessa eivät tietenkään käsitelleet Maria Rosenbergiä.

”Tervetuloa, Judith. Toivottavasti matka meni mukavasti.”

”Kiitos. Sain ainakin istumapaikan.”

”No niin. Eiköhän sitten oteta kannullinen rooibosta?”

”Sopii hyvin.”

Alkupuheet olivat joka kerta suunnilleen samat. Sillä aikaa kun Maria Rosenberg laittoi teetä keittokomerossa verhon takana, Judith riisui ulkovaatteet ja kengät. Aset-

tui sohvannurkkaan ruudullinen viltti jalkojen päällä ja tyyny alaselän takana. Hän huomasi odottaessaan, että hänen sisällään tikitti levottomuus, jonka syystä ei ollut tietenkään mitään epäselvyyttä.

”Minä olen aistivinani huolta. Mutta korjaa jos olen väärässä.”

Judith ei ollut vielä päättänyt, kertoisiko hän puhelusta, mutta nyt kun terapeutti tiiraili häntä teekupin reunan yli, hän teki päätöksen. Jos oli olemassa vastustamattomia katseita, niin Maria Rosenbergillä oli sellainen. Totta kai, mitenkäs muuten, ehkä Judith oli päättänyt jo noustessaan junaan tuntia aiemmin. Että hän kertoisi.

”Tässä sattui yksi juttu.”

”Niin?”

”Sain aivan omituisen puhelun.”

Maria Rosenberg nyökkäsi, hörppäsi teetä ja panin kupin pois.

”Viime yönä, puhelin soi puoli neljältä.”

”Puoli neljältä? Ja sinä vastasit?”

”Vastasin. Olin jostain syystä jo herännyt. Ehkä puoli minuuttia ennen soittoa. Outo juttu. Ja puhelun jälkeen oli vaikea nukahtaa uudelleen.”

”Kuka sinulle soitti?”

”En tiedä.”

”Et tiedä?”

Judith veti syvään henkeä. Kohensi vilttiä ja kiinnitti katseensa kahden kapean kirjahyllyn välissä roikkuvaan tauluun, joka oli pienennetty jäljennös Caspar David Friedrichin maalauksesta Munkki meren rannalla. Pois-päin kääntynyt hahmo katseli taulussa synkälle merelle. Judith oli usein miettinyt, miksi hänen elämää nähnyt terapeuttinsa oli päättänyt ripustaa juuri sen maalauk-

sen vastaanotolleen – se oli huoneen ainoa taulu – mutta toistaiseksi hän ei ollut kysynyt siitä, vaikka heillä oli takanaan jo yli sata istuntoa.

”Soittaja väitti olevansa Tom.”

”Tom? Siis tarkoitatko...?”

Judith nyökkäsi irrottamatta katsettaan taulusta. Hän näki sivusilmällä, miten Maria Rosenberg hörppäsi taas teetä ja risti sitten kädet syliinsä. Ja odotti.

”Hän halusi tavata.”

Munkki meren rannalla ei hievahtanutkaan. Eikä Maria Rosenberg.

”Mutta?” hän sanoi.

”Minun on vaikea uskoa, että se oli Tom.”

Judith oli kertonut terapeutilleen Tomista, mutta siitä oli pitkä aika. Asia oli tullut esiin ensimmäisissä tapaamisissa ja he olivat palanneet tuohon surulliseen tapaukseen vielä muutaman kerran silloin alkuajoina, mutta Judithin muistikuvien mukaan he eivät olleet puhuneet Tomista neljään tai viiteen vuoteen. Tai ehkä siitä oli vieläkin kauemmin kun tuo nimi oli viimeksi mainittu. Siihen ei ollut ollut syytä.

Tom oli päättynyt luku. Synkkä ja unohdettu elämänjakso, jota ei tarvinnut enää analysoida eikä setviä. Judith ei puhunut Tomista edes Robertin kanssa; sopimus oli sanaton ja allekirjoittamaton, mutta kumpikaan ei rikkonut sitä. Judith ei muistanut, että Tom olisi ollut kertaakaan tapetilla sen jälkeen kun he olivat muuttaneet nykyiseen kotiinsa Holtenaariin.

”Olisi ehkä parasta, että kertaisit vielä pääkohdat. Jos suinkin sopii. Muistan kaiken vain pääpiirteittäin. Eikös siitä ole jo ties kuinka monta vuotta...”

”Kaksikymmentäkaksi”, Judith vastasi. ”Kaksikymmentäkaksi vuotta ja pari kuukautta.”

”Ja Tom oli silloin...?”

”Seitsemäntoista.”

”Jatka vain. Vai etkö haluaisi puhua siitä? Sinä tietenkin päätät. Minä vain kuuntelen ja talletan muistiin kaiken mitä haluat tallettaa. Mutta se on varmaan sanomattakin selvää.”

Judith joi teetä ja epäröi. Luultavasti vain näön vuoksi. Hän oli sanonut A:n, ja koska hän oli selvästi jo tehnyt päätöksen – tietoisesti tai tiedostamatta – hän oli oikeastaan jo raottanut verhoa. Senhän takia minä istun tässä, hän ajatteli. Jotta sanoisin myös B:n. Jos en ota asiaa puheeksi nyt, tulen vain vatvomaan sitä yhä uudelleen.

”Kyllä, Tom oli silloin seitsemäntoista”, Judith sanoi. ”Oli juuri täyttänyt, mutta eihän siinä tilanteessa mitään syntymäpäiviä vietetty. Muistan, että Tom sai Robertilta kellon, aika kalliin rannekellon, mutta hän myi sen jo seuraavana päivänä.”

”Myi syntymäpäivälahjansa?”

”Niin, valitettavasti.”

”Miksi?”

”Piti saada rahaa huumeisiin. Tai maksaa huumeet, jotka oli jo pumpattu elimistöön. Silloin me emme vielä tienneet, että hän oli pahoissa veloissa ja mukana rikollisissa puuhissa. Ehkä me aavistimme, mutta vasta jälkepäin meille selvisi koko kuva. Tai ainakin iso osa siitä.”

”Nuori mies vaikeuksissa?”

”Lievästi sanottuna. Tomilla oli mennyt huonosti murrosiästä asti, tai oikeastaan vieläkin kauemmin. Koulunkäynti ei koskaan sujunut, koko ajan oli hanka-

luuksia luokkatoverien ja opettajien kanssa. Hänelle tehtiin monenlaisia tutkimuksia, ja diagnooseja tuli vaikka kuinka. Ja sitten kun huumeet tulivat mukaan, menttiin pelkkää alamäkeä. Kerran kun juttelimme sosiaalityöntekijän kanssa, Robert sanoi että *Tom kiittää sokkona kohti jyrkänteen reunaa*, ja se oli kyllä ihan osuvasti sanottu.”

”Oliko Tom siis Robertin poika hänen edellisestä avioliitostaan?”

”Oli. Tomin äiti kuoli kun Tom oli vasta kaksi. Minä tulin kuvioihin muutama vuosi myöhemmin. Minä ja Robert menimme naimisiin kesällä ennen kuin Tom aloitti koulun.”

”Ja sinä siis adoptoit hänet?”

”Niin. Allekirjoitin paperin, jossa otin joka suhteessa vastuun Tomin vanhemmuudesta. Robert halusi niin... ja totta kai minäkin halusin.”

”Totta kai?”

”Niin.”

Maria Rosenberg kohotti toista kulmakarvaansa mutta ei kommentoinut mitään. Pidimme tauon, kun moottori-pyörä päristeli ohi alhaalla kadulla. Muuten huoneeseen kantautui vain vähän kaupungin ääniä; talo oli vanha ja vankka, ja ikkunassa raskaiden verhojen takana oli paksu ja eristävä lasi. Terapeutti oli puhunut siitä joskus alkuaikoina: vaikka yleensä oli toivottavaa että keskustelu punoutui hiljaisuudessa, ei ollut myöskään pahaksi, jos ulkomaailman olemassaolosta sai silloin tällöin muistutuksen. Judith rykäisi ja yritti pyyhkiä pois hienovaraisen kysymysmerkin, joka tuntui vieläkin leijuvan ilmassa.

”En minä epäröinyt”, hän selitti. ”Silloin aluksi. Minä halusin olla Tomin äiti. Hänen oikea äitinsä oli kuollut

eikä Tomilla ollut varmaan ainuttakaan muistikuvaa hänestä. Mutta totta kai asia alkoi mietityttää sitten kun Tom kehittyi siihen suuntaan kuin kehittyi.”

”Siis vuosia myöhemmin?”

”Niin. Mutta ei sillä ollut merkitystä. Kai minä olisin ajatellut toisella tavalla, jos Tom olisi ollut oikea poikani. En ole ikinä jutellut tästä Robertin kanssa, en tietenkään. Se on... se on yksinkertaisesti vähän arka aihe.”

”Täysin ymmärrettävää. Tietyt asiat sopivat paremmin terapeutin korviin, se kannattaa muistaa. Kuinka paljon vanhempi miehesi onkaan... kymmenen vuottako?”

”Melkein yksitoista. Hän täyttää kesällä seitsemänkymmentä. Eikä hän ole täysin terve, niin kuin ollaan puhuttu, mutta töiden lopettaminen ei tule kysymyseenkään. Hän väittää, että elokuvatuottaja on parhaimmillaan seitsemänkymmenenviiden ja kahdeksankymmenen välillä, en tiedä onko siinä mitään perää.”

Maria Rosenberg nauroi. ”Sama juttu meillä terapeuteilla. Olemme uramme huipulla vähän ennen kuin potkaisemme tyhjää. Mutta mitä sille juurettomalle poikarakaukalle tapahtuikaan? Jos muistan oikein, hän katosi jäljettämiin.”

Judith huokaisi. ”Aivan oikein. Haihtui savuna ilmaan.”

”Hm. Ja häntäkö etsittiin oikein tosissaan?”

”Kissojen ja koirien kanssa. Ja häntä etsivät muutkin kuin minä ja Robert. Poliisi halusi löytää hänet monesta eri syystä. Paitsi siksi, että katoamiseen epäiltiin liittyvän rikos, myös siksi että häntä itseään epäiltiin vaikkamistä. Jos Tom ei olisi kadonnut, hän olisi varmaan joutunut pian pariksi vuodeksi nuorisovankilaan. Meille näytettiin ihan lista kaikesta mihin hän oli sekaantunut, ja voin vakuuttaa ettei se ollut kivaa luettavaa.”

Maria Rosenberg nyökkäsi taas. ”Mitä sinä luulet, että Tomille tapahtui? Muistan kyllä mitä sanoit viimeksi, mutta käsityshän voi aina muuttua.”

”Minun käsitykseni ei ole muuttunut. Olen varma, että Tom on kuollut. Joko hänet on murhattu... tai tapettu, puukotettu, mitä ikinä. Tai sitten hän on tappanut itse itsensä.”

”Jättämättä jälkeäkään?”

”Sellaista sattuu.”

”Epäilemättä. No, ovatko viranomaiset julistaneet hänet kuolleeksi? Niinhän on tapana tehdä, jos on ollut kateissa kymmenen tai viisitoista vuotta.”

Judith pudisti päätään. ”Ei häntä ole julistettu kuolleeksi.”

”Miksei?”

”Robert on sitä vastaan. Asia on lähisukulaisten päätettävissä niin kauan kuin heitä on elossa.”

”Totta kai, tiedän kyllä. Miksi miehesi ei ole sitten ottanut sitä askelta? Elätteleekö hän toivoa?”

”Kyllä kai. Mutta emme enää puhu koko jutusta. Ja kuolleeksi julistaminen olisi joka tapauksessa pelkkä muodollisuus. Tomilla ei ollut omaisuutta, ja minä ja Robert olisimme ainoat perilliset... Mutta eiköhän se jossain vaiheessa tehdä. Yhteiskunnalla on varmasti toimivat käytänteet näissäkin asioissa.”

”On varmasti”, Maria Rosenberg vahvisti, nojautui eteenpäin ja otti kasvoilleen lempeän mutta hieman vaateliaan hymynsä. ”Ja nyt sitten tulee puhelu joltain mieheltä, joka väittää olevansa teidän poikanne... keskellä yötä. Poikanne joka on ollut kadoksissa yli kaksikymmentä vuotta. Täytyy sanoa, että vaikutat rauhallisemmalta kuin useimmat muut tuossa tilanteessa.”

Rikoskirjallisuuden mestarin kansainvälinen menestysteos

Mies kuulee radion konserttiyleisön joukosta kadonneen vaimonsa yskäisyn ja lähtee tämän jäljille. Naisen puhelin soi keskellä yötä; soittaja on hänen kuolleeksi luultu poika-puolensa. Kaksi lapsuudenystävää ryhtyy kirjeenvaihtoon tavoitteenaan päästää päiviltä huonosti käyttäytyvä läheinen. Mies palaa vuosien jälkeen koulupaikkakunnalleen ja saa yllättäen tehtäväkseen aikoinaan kadonneen luokkatoverinsa kohtalon selvittämisen.

Café Intrigon kolmesta rikostarinasta on tehty loisteliaa kansainvälisen tuotannon elokuvatrilogia. Kertomuksissa salaisuudet tulevat pintaan ja menneisyys palaa piinaamaan ihmistä, joka on luullut päässeensä siitä eroon. Nesser käsittelee taiturimaiseen tyyliinsä ihmisenä olemisen vaikeutta sekä syyllisyyttä, kosta ja sovitusta.

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-0343-0